

Dit artikel, gepubliceerd als het werd in een fase waarin in talrijke kringen van de Nederlandse samenleving moedig en met succes het hoofd geboden werd aan het gelijkschakelingsstreven van het *Reichskommissariat*, was een evidente poging om de rechterlijke macht tot een weerbaarder houding te stimuleren. Juist die gelijkschakeling ging immers in de richting van wat Telders en anderen al ruim een jaar tevoren als 'een verkapte annexatie' aangeduid hadden¹ – de 'annexatie' die volgens Rutgers de rechter zou nopen, het toetsingsrecht toe te passen en de rechtsongeldigheid van bepaalde verordeningen van de bezetter uit te spreken.

*

Enkele maanden voor Rutgers' artikel verscheen, was een Nederlander veroordeeld door een nieuw soort rechter, de economische rechter – een instituut (wij komen er in dit hoofdstuk nog op terug) dat begin april '41 bij besluit van Hooykaas (besluit 71/1941) in het leven geroepen was teneinde de berechting van de hand over hand toenemende strafzaken op het gebied van het economisch leven te versnellen. De veroordeelde was in cassatie gegaan bij de Hoge Raad en daarbij werd namens hem o.m. als een van de 'middelen' aangevoerd dat de gehele economische rechtspraak in strijd was met het Landoorlogreglement. Mr. A. Rombach, een van de advocaten-generaal bij de Hoge Raad, vertegenwoordiger dus van het Openbaar Ministerie, concludeerde tot verwerping van dat beroep. Zeker, het besluit van Hooykaas was mede uitgevaardigd op grond van Seyss-Inquarts 'Grondwet' die op haar beurt gebaseerd was op Hitlers Decreet van 18 mei '40, maar, betoogde mr. Rombach:

'naar mijn mening kan . . . veilig de veronderstelling worden gewaagd dat de Nederlandse wetgever, voor dezelfde noodtoestand op economisch gebied geplaatst, soortgelijke maatregelen zou hebben genomen als in de besluiten omtrent de economische rechter neergelegd. Mijn slotsom is dat de afwijkingen die door de genoemde besluiten in het leven zijn geroepen, in het geheel niet van dien aard zijn dat van niet-eerbiediging van de hier te lande geldende wetten kan worden gesproken en dat om die reden de zo belangrijke toetsingsvraag, die door requirants raadsman is opgeworpen, in dit strafproces terzijde moet worden gelaten.'²

¹ B. M. Telders e.a.: 'Nota over het Duitse bestuur in bezet gebied' (okt. 1940), *Enq.*, dl. VII b, p. 7. ² Aangehaald in L. H. K. C. van Asch van Wijck: 'De Nederlandse rechtspraak in bezettingstijd', *O en V*, dl. I, p. 510.